

ВИСНОВОК

наукового керівника щодо виконання індивідуального плану виконання освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та роботи над дисертацією **Пешкової Ольги Геннадіївни** «Стратегії та чинники англо-українського перекладу мовної гри в науково-популярному дискурсі», яка подається на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки», за спеціальністю 035 – «Філологія»

Пешкова Ольга Геннадіївна закінчила факультет іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна у 2012 році, а у 2020 році прикріпилася здобувачем по кафедрі перекладознавства імені Миколи Лукаша для написання дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Навчальна складова індивідуального плану освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та роботи над дисертацією виконана вчасно і в повному обсязі.

Після узгодження і затвердження теми дисертації (яка пізніше була уточнена в її теперішньому формулюванні), О. Г. Пешкова розпочала роботу за двома магістральними напрямками: вивчення теоретичних джерел і укладання дослідницької вибірки ілюстративного матеріалу. Вибір теми дослідження був зумовлений низкою чинників. По-перше, здобувачку й раніше цікавила проблематика мовної гри, про що свідчить наявність публікацій, написаних і надрукованих ще до 2020 року. По-друге, стратегії та чинники перекладу мовної гри за межами художнього та публіцистичного дискурсів досі залишаються недостатньо вивченими, в тому числі й на матеріалі англійської та української пари мов. По-третє, переклад мовної гри взагалі, і зокрема, каламбурів, прецедентних феноменів та оказіональних інновацій (квзітерімнів) відноситься до тих різновидів перекладацьких труднощів, висвітлення яких дає можливість краще й цілісніше усвідомити переклад в його процесуальному та діяльнісному вимірах.

В ході інтенсивних наукових консультацій було прийнято низку важливих рішень стосовно архітекtonіки майбутнього дослідження. Найважливішими з них є два. Перше стосується вивчення мовної гри як дихотомічного феномену. Цей вибір, у свою чергу, зумовив необхідність залучення експериментальних методів дослідження. На основі вивчення закордонного досвіду використання інтроспективних і ретроспективних методик вивчення перекладу як діяльності, О. Г. Пешкова зробила вибір на користь ретроспективної методики Д. Гіла «Інтегрований звіт про проблеми та їхнє вирішення» (ІЗПВ), яку було адаптовано відповідно до об'єкта та мети дослідження, внаслідок чого з'явилася власна дослідницька методика, що отримала назву «Частковий відкладений звіт про проблеми та

їхнє вирішення» (ЧВЗПВ). На подальших етапах було проведено відповідний експеримент із залученням 34 напівпрофесійних інформантів, студентів другого (магістерського) рівня факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Друге важливе рішення на цьому етапі дослідження стосувалося його мультимодального характеру, тобто використання в якості матеріалу не тільки вербальних засобів мовної гри, а й семіотично ускладнених утворень на кшталт вербально-візуальних каламбурів. Такий підхід відповідає загальному зростанню зацікавленості в питаннях інтерсеміотичного та мультимодального перекладу. Мовна гра мультимодального характеру ще не виступала об'єктом комплексного перекладознавчого дослідження в Україні.

Наступним важливим кроком на дослідницькому шляху О. Г. Пешкової стало визначення того, які саме мовні форми реалізації мовної гри мають бути проаналізовані з огляду на використання тих чи інших перекладацьких стратегій. Для того аби вирішити це завдання, дослідниця спочатку проаналізувала існуючі підходи до розуміння мовної гри у лінгвістиці. Аналіз показав наявність декількох підходів: (1) мовна гра як засіб створення гумористичного ефекту; (2) мовна гра як засіб увиразнення тексту/дискурсу; (3) мовна гра як порушення мовної норми; (4) мовна гра як продукт лінгвокреативної діяльності.

На основі критичного аналізу здобувачці вдалося запропонувати свою власну дефініцію досліджуваного феномену, яка вдало інкорпорує сильні сторони всіх зазначених вище підходів і виступає основою для відбору оперативної частини вибірки. Наступні рішення приймалися на основі емпіричного аналізу. Всі виокремлені в різних джерелах випадки мовної гри було підраховано, внаслідок чого відібрано для порівняльного аналізу найбільш частотні з них, якими виявилися: каламбури (гра слів), прецедентні феномени та оказіональні інновації.

Наступне завдання стосувалося обґрунтування дискурсного підходу та вибору науково-популярного дискурсу як джерела мовної гри. Головним аргументом на користь дискурсного підходу стало прагнення дихотомічного – процесуально-результативного – вивчення мовної гри, так само як і намагання не просто встановити використані перекладачами стратегії, а й виявити ті, чинники, виходячи з яких вони робили вибір на користь тих чи інших стратегій. Стосовно науково-популярного дискурсу, що описаний в роботі як амальгамний, адже є поєднанням наукового та художнього або наукового та публіцистичного дискурсів, вибір було зроблено на підставі гіпотези про те, що мовна гра є потужним засобом увиразнення наукової інформації, до якого активно вдаються автори задля реалізації атракційної функції.

У другому розділі дисертації було реалізовано унікальну методологічну концепцію перекладу як гри, що органічно сполучається з дослідженням перекладу мовної гри. Задля реалізації цієї концепції, втілення якої дає змогу оцінювати перекладацькі стратегії та/або рішення в термінах «перемоги» або «поразки», О. Г. Пешкова проаналізувала велику кількість теоретичних розвідок, в яких так чи інакше заторкувалося це питання. Як результат, вона дійшла висновку, що більшість дослідників, по-перше, спорадично вдавалися до порівнянь перекладу з грою, а по-друге, подібні порівняння мали переважно метафоричний характер і не надавали більш-менш чітких критеріїв розмежування перекладацької перемоги та перекладацької поразки. Натомість, їй вдалося запропонувати такі об'єктивні критерії на основі використання структурно-семантичного та функційного методів.

В третьому розділі дисертації було здійснено аналіз стратегій та чинників перекладу таких різновидів мовної гри, як каламбури (вербальні та мультимодальні), а також прецедентні феномени. Було запропоновано різні набори стратегій для кожного із зазначених різновидів, але водночас дисертантка дійшла висновку про суголосність способів та стратегій перекладацького відтворення різних форм мовної гри як таких, що належать до родового поняття перекладацьких труднощів.

В четвертому розділі дисертації було описано результати ретроспективного експерименту, в ході якого учасники екстеріоризували мотивацію своїх рішень та обраних стратегій, а також чинники, на основі яких ці рішення було прийнято, а стратегії – обрано. Зокрема, важливим висновком є те, як саме напівпрофесійні інформанти використовують отримані в перебігу навчання теоретичні знання стосовно подолання різних видів перекладацьких труднощів та поєднують їх із виробленими перекладацькими компетентностями. Таким чином, вважаємо, що проведений експеримент мав не тільки важливе теоретичне, а й дидактичне значення, що значною мірою укріплює практичну значущість дослідження О. Г. Пешкової.

На мій погляд, в процесі навчання на третьому освітньому рівні здобувачка належним чином опанувала навички академічного письма як українською, так і англійською мовами, та виробила чітке розуміння жанрової специфіки як самої дисертації, так і публікацій, в яких здійснювалася її апробація.

Протягом всього періоду навчання я міг спостерігати наукове зростання О. Г. Пешкової, яка набула цілу низку компетентностей, необхідних для успішної роботи дослідника-науковця. Серед них здатність до самостійної постановки та творчого розв'язання складних наукових задач, спроможність до аналізу та застосування сучасних теорій перекладу та поліпарадигмального інструментарію перекладацького аналізу,

навички підготовки та виконання науково-дослідних проєктів та робіт, а також їх планування. Про високий рівень отриманих результатів та про вміння здобувачки оприлюднювати наукові результати свідчить стаття в міжнародному журналі, що входить до наукометричної бази Scopus, та численні доповіді на міжнародних та всеукраїнських конференціях високого рівня репрезентативності.

Працюючи над дисертацією, О.Г.Пешкова проявила себе працелюбною, вдумливою, талановитою дослідницею з широкою науковою ерудицією та аналітичними здібностями. Вона бере активну участь у науковому та громадському житті кафедри і університету, а також веде викладацьку діяльність.

Дисертаційна робота О. Г. Пешкової є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності вирішують важливу наукову проблему перекладацького відтворення різних форм репрезентації мовної гри в науково-популярному дискурсі. Висновки, сформульовані авторкою, відзначаються обґрунтованістю, достовірністю, вагомим теоретичним на практичним значенням.

Вважаю, що наукова складова індивідуального плану роботи Ольги Геннадіївни Пешкової виконана повністю та на високому рівні.

Науковий керівник,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри перекладознавства
імені Миколи Лукаша, Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна

Олександр РЕБРІЙ

Підпис Олександра Ребрія засвідчую.

Начальник відділу кадрів
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Олена ГРОМИКО